

november 2024

Sámi lohkanguovddáš
Saemien lohkemejarng
Sáme láhkånguovdås

Oanehaččat lohkan- ja čállinváttuid birra

Hábmen čállosa: Ellen Oline Eira Gaup

Oanehaččat lohkan- ja čállinváttuid birra

Lohkan- ja čállinváttut galggašii fuomášuvvon álgoohpahusas juo, ja go oahppi boahťá nuoraidskuvlla dássái de ii galggašii dárbu oahpaheaddjis kártet ja álgit dalle gávnnaht manin oahppis leat lohkan ja čállinváttut. Dat dáhpáhuuvvá dieđusge ahte muhtun oahppit gárvejit vuodđoskuvlla nu eai kártejuvvo dahje ii oktage oahpaheaddji váldde duodalaččat dan oahppi dili.

Oahppi gii rahča lohkamiin dahje čállimiin dárbbaha ahte lea muhtin rávisolmmoš gii oaidná su ja duostá árvvoštallat su hástalusaid. Ohppiin sáhttet hástalusat leat nugo kodemis, gaskkusteamis dahje goappašagain, ja das lea stuora mearkkašupmi makkár doaibmajijut ja veahkkeneavvut leat ávkálaččat oahppái.

Čállima sáhtta čilget kodema ja gaskkusteami buvttan. Koden lea teknihkalaš oassi čállimis. Dat mearkkaša ahte mii diehtit makkár jietnadagat gullet daid iešguđet bustávaide ja makkár ortnegis bustávat leat sániin, ja ahte máhttit čállit giedain dahje boallobeavddi geavahemiin. Gaskkusteamis lea sáhka dieđu sirdimis vuostáiváldái.

Lohkanáddejumi = dekodein x guldalanáddejupmi čájeha álkes vuogi mielde ahte lohkanáddejupmi fátmasta guokte goabbatlagan proseassa ja guokte gálggajoavkku.

"The simple view of reading" (Gough & Tunmer, 1986) čilge lohkanáddejumi boadusin dekodeimis ja guldalanáddejumis. Dekodein lea máhttu dovdat čállojuvvon sániid, ja gohčoduvvo dávjá lohkama teknihkalaš beallinGuldaleapmi lea máná dahje oahppi hállangiela áddejupmi man vuodđun lea earret eará oppalaš giellamáhttu. Sihke dekodeinmáhttu ja giellaipmárdus leat dárbbášlaččat čállojuvvon teavstta áddemii. Lohkki ferte sihke fuobmát makkár sániid bustávvaovttastumit ovddastit ja maiddái áddet sániid mearkkašumi. Danin sáhtta geavvat nu ahte sihke heajos dekodeinmáhttu ja heajos giellaáddejupmi sáhtta dagahit heajos lohkanáddejumi. (Statped – Lese og skrivevansker, 2023).

Muđui sáhttet lohkan- ja čállinváttisvuodát leat:

1. Konsentrerenváttisvuodát
2. Váilevaš giellaoahpahus
3. Unnán motivašuvdna
4. Oppalaš oahppanváttisvuodát

Mánáin ja ohppiin geain leat lohkan- ja čállinváttisvuodát leat stuora hástalusat oahppat ja váldit atnui čállingiela. Sáhttet leat iešguđetlagan sivat dasa go sii rahčtet lohkamiin ja čállimiin, ja dát váttisvuodát sáhttet boahhtit ovdan mánngga láhkai.

Lohkan- ja čállinváttisvuodát lea oktasaš namahus masa gullet mánnga iešguđet hástalusa mat čatnasit teavstta dekodeimii ja áddejupmái.

Lohkan- ja čálliniskosiid čadahit dávjá PPT dahje fágaolbmot geat barget skuvllain. Dábálemos lea ahte čielggadeami dahká logopeda, erenoamášpedagoga dehe psykologa. Maiddái eará fágaolbmot sáhttet čielggadit, nu guhká go sis lea relevánta oahppu ja hárrjaneapmi.

Gáldut

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/spesialpedagogikk/spesialpedagogiske-fagomrader/lese-og-skrivevansker/>

<https://www.statped.no/lese-og-skrivevansker/om-lesing-og-skriving/>